

Francisco Umbral

Beknopte biografie

Francisco Umbral is een pseudoniem van Francisco Pérez Martínez. Hij werd in 1932 geboren in Madrid, waarheen zijn moeder, Ana María Pérez Martínez, vanuit Valladolid ging voor de bevalling, omdat ze ongehuwd was en de roddels wilde vermijden. In zijn kinderjaren woonde Francisco gescheiden van zijn moeder in Laguna de Duero, ten zuiden van Valladolid. Haar afwezigheid en ongeïnteresseerde houding zouden hem zijn leven lang kwellen. Veel schoolopleiding heeft Francisco niet genoten: pas op zijn tiende ging het ziekelijke kind naar school en om zijn 'beschamende' afkomst niet te hoeven onthullen, stopte hij vóór het einde met de opleiding.

Vanaf zijn veertiende jaar werkte Francisco als loopjongen bij een bank. Van jongs af aan las hij alles wat hij in handen kreeg en geleidelijk groeide zijn roeping als schrijver. Toen Miguel Delibes, destijds redacteur van het dagblad *El Norte de Castilla*, Francisco's natuurlijke schrijftalent onderkende in zijn bijdragen aan het tijdschrift *Cisne*, bezorgde hij de jongeman een baan bij de krant. In 1959 trouwde Francisco met María España Suárez Garrido, afkomstig uit Zamora, die hij toen al lang kende. Het paar kreeg één zoontje, Pincho, dat al op vijfjarige leeftijd overleed aan leukemie.

Na enige tijd in León vestigde het paar zich in 1961 in Madrid, waar Francisco eerst als correspondent voor *El Norte de Castilla* en later als journalist voor verschillende tijdschriften werkte. Uit die tijd dateren zijn pseudoniemen, Francisco Umbral en Jacob Bernabeú.

Het was een moeilijke tijd voor het jonge paar om financieel rond te komen, temeer daar Francisco bijna een jaar door verkeerd voorgeschreven medicijnen te ziek was om te werken. María España had een opleiding tot onderwijzeres gevolgd en werkte enige tijd in het onderwijs, maar later ontwikkelde ze zich tot portretfotografe en leverde ze veel foto's van beroemdheden aan *El País*. Het paar was onafscheidelijk, zij was Francisco's steun en toeverlaat, maar stond altijd in zijn schaduw. In 2007 overleed Francisco Umbral in Madrid aan een hartstilstand, na in 2003 al een bijna fatale longontsteking te hebben doorstaan.

Kenschets

Francisco Umbral was een autodidact die op breed terrein kennis vergaarde en zich ontwikkelde tot een veelzijdig, productief schrijver, dichter, journalist en columnist. In de zeventiger jaren gold hij als idool voor Madrileense studenten, zowel door zijn polemische artikelen als door zijn opvallende verschijning en dandyachtige optreden. Hij was een charmeur die graag de boventoon voerde en een gewaardeerd gast in schrijverscafé's als Café Gijón. Tot in zijn laatste jaren was hij met zijn zware bril en onafscheidelijke witte sjaal een markant figuur in het Madrileense openbare leven.

Nederlandse vertalingen:

Sterfelijk en roze
origineel: *Mortal y rosa*
vertaling M. Vanderzee
Uitgeverij Ijzer
ISBN 90-74328-41-5, 2001
213 pagina's

Een wezen van verten
origineel: *Un ser de lejanías*
vertaling M. Vanderzee
Uitgeverij Ijzer
ISBN 90-74328-70-9, 2004
219 pagina's

Bibliografie

Umbrals carrière als romancier nam een aanvang in 1965, in het inspirerende milieu in Madrid. Totaal schreef hij maar liefst ruim tachtig boeken, waaronder dertig romans, soms wel drie per jaar. Als zijn belangrijke werken uit de eerste decennia worden beschouwd: *Travesía de Madrid* (1966), *Diario de un snob* (1974) en *El hijo de Greta Garbo* (1976), dat gewijd is aan zijn moeder. Veel van zijn werken tonen een mengeling van fictie en non-fictie met veel autobiografische toelichtingen en dagboekgedeelten. Daarnaast schreef hij biografieën, onder meer van Federico García Lorca, Ramón María del Valle-Inclán en Lord Byron. De laatste uitgekomen boeken van zijn hand waren *Amado siglo XX* (2007) en postuum *Carta a mi mujer*, een eerbetoon aan zijn vrouw en een lofzang op het dagelijks leven vanuit het besef van de naderende dood, en *Obra poética* (2009), een bundel nagelaten poëzie. Het literaire werk van Umbral wordt gekenmerkt door fraaie, lange zinnen in een lyrisch, poëtisch proza, met verrassende beeldspraak en zorgvuldig gekozen formuleringen. Hij toont altijd gevoel voor ironie, dat soms tot bijtend cynisme verwordt.

Umbral en María España
bij de bruiloft van kroonprins
Felipe de Borbón in 2004

Ander werk

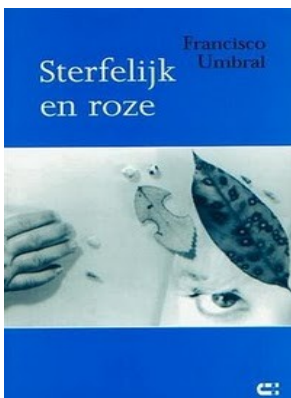
Tot 1988 werkte Umbral voor *el País*, daarna vooral voor *el Mundo*, maar ook schreef hij altijd voor uiteenlopende tijdschriften. Zijn onderwerpen betroffen dikwijls grote en kleine gebeurtenissen in Madrid, politiek en literatuur. Naar eigen zeggen schreef hij twee artikelen per dag, 'één om te leven en één om te drinken'. Tijdens de laatste jaren van het Franco-regime placht hij zijn artikelen af te sluiten met: *¡Y además queremos votar! (En bovendien willen we stemmen!)*. Vanaf 1975, na de dood van Franco, was hij de belangrijkste documentalist en chroniqueur van de socioculturele beweging die bekend stond als de *Movida madrileña (De Madrileense scene)*. In zijn columns nam hij zelden een blad voor de mond. Altijd al een scherp observator, werd hij geleidelijk een door politici en andere hooggeplaatsten gevreesd provocateur.

Erkenning

Francisco Umbral vergaarde een flink aantal literaire en journalistieke prijzen. De belangrijkste literaire prijzen behaalde hij kort na elkaar: in 1996 de Premio Príncipe de Asturias, een jaar later de Premio Nacional de las Letras en in 2000 de Premio Miguel de Cervantes. Hij werd in Spanje een der bekendste schrijvers. Umbrals inspiratoren waren onder anderen Valle-Inclán, García Lorca, Camilo José Cela, Pablo Neruda, Rimbaud, Baudelaire en Byron. In 1999 vereerde de Complutense Universiteit hem met een eredoctoraat. De onderzoeksjournaliste Anna Caballé publiceerde nog tijdens zijn leven en met zijn instemming een biografie van hem, genaamd *Francisco Umbral: El frío de una vida* (2004).

Vertaalde romans

Slechts twee boeken uit Umbrals omvangrijke oeuvre zijn in het Nederlands vertaald, *Mortal y rosa* en *Un ser de lejanías*, beide autobiografisch. Misschien wordt verondersteld dat zijn romans door de erin aangehaalde, Spaanse gebeurtenissen en de vele verwijzingen voor Nederlandse lezers moeilijk te begrijpen zijn, maar een ruimere selectie is altijd nog mogelijk.

In *Sterfelijk en roze* richt Umbral een monument op voor zijn tragisch jong overleden zoontje. Op ontroerende wijze belicht hij momenten uit het korte leven van het kind en hartverscheurend is de weergave van het sterven. De onmacht en wanhoop van een vader krijgt op indringende wijze gestalte. Door het fragmentarisch gepresenteerde verhaal zijn beschouwingen vervlochten over onder meer begrippen als tijd, leven en taal, met referenties aan diverse literaire werken. Door deze beschouwende gedeelten wint het geheel aan diepgang en kracht.

In de woorden van Umbral zelf: 'En de spil van het boek, de kleine spil die het kind is, laat zelf de tijd en de woorden om zich heen draaien.' Een ander citaat: 'En enkel door mij kun je nu voortleven, net alsof je in mij woonde, mijn kind. En ik kan alleen voortleven door jou.'

De titel *Een wezen van verten* verwijst naar een definitie van de mens, afkomstig van Heidegger. In dit boek verhaalt Umbral – deels in dagboekvorm – fragmentarisch over zijn dagelijkse belevenissen en blikt hij terug op het persoonlijke verleden. De beschrijvingen lardeert hij ook hier met filosofische beschouwingen over thema's als dood, religie, liefde en literatuur, vrije associaties aan de hand van muzikale composities, werken uit de wereldliteratuur en tijdschriftpublicaties. Het is geen gemakkelijk leesvoer, alleszins de moeite waard en verrijkend.

Bij beide boeken was de Nederlandse vertaling in handen van M. Vanderzee, die de leesbaarheid vergrootte door toevoeging van een beschouwend nawoord en een uitvoerige, verhelderende notenlijst. Deze vertaler, die zich de afgelopen tien jaar een bekwaam literair vertaler betoonde van werken van onder meer Julio Cortázar, Juan Ramón Jiménez, Juan Martínez Reverte en Juan Benet, heeft een knappe prestatie geleverd. Uit de Nederlandse uitgaven blijkt dat hij zich verdiept heeft in alle associaties en verwijzingen uit het origineel. Het zijn verzorgde, nauwkeurige vertalingen in goed Nederlands met aandacht voor de sfeer.

Heleen Peeters, 2 oktober 2010